

JUDASVROUWEN

Verklikkers en verraders

Een verklikker verhoudt zich tot een verrader zoals een moordenaar tot een doodslager.

Net als de moordenaar handelt de verklikker met voorbedachten rade: hij wil over zijn naasten verslag uitbrengen. Hij moet wel, daarom kijkt hij hen zo aandachtig aan.

Een verrader daarentegen vertelt aan een geïnteresseerde overheidsdienaar wat hij misschien al langer weet. Hij heeft het tot nu toe voor zich gehouden. Nu wil hij zich wreken of hij wordt gedwongen om te getuigen.

Is hij misschien door toeval aan zijn gevaarlijke kennis gekomen?

Als ik dit niet aangeef, zegt de verrader wellicht bij zichzelf, dan wordt het ook voor mij gevaarlijk.

Of hij is bang om vernederd te worden, voor lichamelijke pijn, bevreesd om tijdens het verhoor geslagen te worden als hij niet verraadt wat hij weet.

Ik mag terug naar waar het donker is, naar waar het rustig is, als ik nu verraad, zegt hij bij zichzelf, en hij verraadt.

Of hij blijft standvastig totdat men hem dreigt te folteren.

Of hij blijft standvastig totdat ze hem folteren. En wordt dan zwak.

Wie zal de eerste steen werpen?

De verklikker daarentegen doet alsof. Niemand zou hem anders iets toevertrouwen. De verklikker moet wel doen alsof: een andere mening veinzen, over een verboden grap lachen, er zelf een vertellen. Hij moet lokaas leggen.

Misschien heeft de verklikker helemaal geen andere mening dan zijn slachtoffer. Is hij daarom zo overtuigend, gelijkgezind en kritisch. Misschien lacht hij daarom zo vergenoegd over de grap. Alleen zijn snelle observerende ogen daarbij:

Wie heeft de grap verteld? Van wie heeft hij die grap? Wie lacht er? Wie wil die grap doorvertellen? En aan wie?

Wie heeft er nog meer om gelachen?

Wie heeft een soortgelijke grap waar, wanneer en aan wie verteld?

De verklikker moet nuchter blijven, mag niet buiten zichzelf raken, mag zich niet laten gaan. Hij mag niet van zijn slachtoffers houden. Diep vanbinnen moet hij altijd luisteren, luisteren. Spottende blikken moet hij opmerken.

De verklikker moet registreren:

Wie zegt er niets?

Wie zegt er op welk moment niets? Wie kijkt ie-

mand anders geamuseerd aan? Bij welke gelegenheid? Hoe kijkt de ander terug? Wie kijkt hij nog meer aan? Wie slaat zijn ogen neer?

Wie kan de verklikker herkennen, hem betrappen bij een observerende blik? Wie zou er achterdochtig kunnen worden? Wie waarschuwt de anderen? Wie zou zich later het gevaarlijke gesprek van vandaag nog kunnen herinneren, net als alle deelnemers en de verklikker, die als eerste, als enige uit de gevangenis werd ontslagen?

Een verklikker moet alert zijn. Zijn vijanden zijn zijn opdrachtgevers. Zijn vijanden zijn zijn slachtoffers. En zijn vijanden zijn degenen die er later achter komen dat hij erbij was en niet werd bestraft.

In het later, in het erna, schuilt het gevaar voor de verklikker. Hij moet zich wapenen voor het erna, moet alle schuldbewijzen vermijden, in de politiedossiers onder een schuilnaam vermeld staan.

Maar wat als de ambtenaar van de geheime politie zich later voor de rechtbank iets herinnert? Zich heel zeker hem, de verklikker, herinnert? En dat onder ede bevestigt?

Want een erna is er altijd, aan elk tijdperk komt een einde. En wee de verklikkers die geen voorzorgsmaatregelen treffen. Want ze weten, vaak zelfs van hun slachtoffers – in de verslagen duiken de overtuigende argumenten steeds weer op – dat er een erna is. En alleen daarvoor, alleen voor de nauwkeurige verslagen met de overtuigende argumenten, is er de beloning: geld of iets wat meer waard is dan geld:

een paspoort, een uitzondering, de vervulling van een wens, de villa, de auto, de woning, de strafvermindering, de vervroegde vrijlating.

Maar waarom laat het slachtoffer zich door zijn verklikker observeren? Waarom nodigt hij hem bij zich thuis uit? Waarom bezoekt hij hem? Waarom vertrouwt hij hem een gevaarlijk geheim toe?

Wat voor iemand is het slachtoffer? Is hij goed van vertrouwen? Introvert? Iemand zonder slechte ervaringen? Iemand die eindelijk eens niet meer achterdochtig wil zijn? Die eindelijk wil vertrouwen? Moe van altijd maar op zijn hoede zijn? (Praat zachtjes, praat alsjeblieft over iets anders, wees voorzichtig, waarvan ken je die man die je gisteren hebt meegebracht?)

Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste, luidt het achtste gebod. Maar verklikkers en verraders zeggen toch de waarheid?

Een kwaadspreker verradt, wat hij heimelijk weet; maar wie getrouw van hart is, verbergt het, staat er in de Spreuken van Salomo.

De verrader openbaart het geheim van zijn naaste, heet het in de catechese over de kleine catechismus van Luther van de hand van ene dominee Albrecht in Recknitz. Hij heeft het boek in 1894 laten drukken in Güstrow. Volgens hem is Delila de verraadster van haar man geworden, want ze heeft tegen de Filistijnen gezegd waarin zijn kracht lag. Dat wilde Simson natuurlijk geheimhouden.

En Judas verried aan de hogepriesters waar ze Jezus gevangen konden nemen. Dat hij zich verhing toen hij zijn Heer aan het kruis zag hangen, drong pas tot me door toen ik al volwassen was. In de godsdiensten, in de kerk, in de paastijd, tijdens de catechisatie, bij de aanblik van de Gekruisigde op het altaar of als crucifix aan een gouden ketting rond de nek van een vrouw dacht ik nooit aan de schuld van Judas. Ik was eerder verdrietig en had medelijden met Jezus, omdat zijn Vader hem had verlaten. Judas was in mijn ogen altijd al een bijfiguur, iemand die verwisselbaar was. Een verrader is altijd wel te vinden, het zou hoe dan ook zijn uitgekomen waar Jezus zich ophield, dacht ik, vooral ook omdat hij helemaal niets deed om zich te verbergen.

Maar dat zijn Vader hem niet beschermde.

Geborgenheid, dat denk ik ook nu nog, is niet eeuwig, het kan worden weggenomen. Je kunt verraden worden en alleen gelaten. Van de ene op de andere dag.

Maar, vroeg de dominee bijna honderd jaar geleden in zijn boek, en dat was vijftig jaar voor de processen voor het *Volksgerechtshof*, de nazirechtbank voor hoog- en landverraad: *In welk geval mag en moet ik zelfs zeggen wat ik heimelijk van mijn naaste weet, vooral als het iets slechts is?*

Dikgedrukt staat als antwoord: *Als de overheid of degenen die verder nog boven mij staan het bevelen.*

Ja, er zijn gevallen, zo schrijft de dominee, waarin je het geheim van je naaste moet openbaren zonder

dat en nog voordat je meerderen het bevelen: als jij bijvoorbeeld te horen krijgt dat je naaste iets slechts wil doen, moet je dat dan laten gebeuren?

*Nee, ik moet hem dat serieus en vriendelijk ontra-
den. Maar wat doe je als hij zich niet van zijn voorne-
men laat afbrengen?*

*Dan zal ik het aangeven bij de overheid of bij dege-
nen die verder nog boven hem staan.*

Noodzakelijke aangiftes bestaan, toch? Stel je voor: je herkent iemand van een opsporingsfoto en hij zit in dezelfde coupé als jij. En in de krant heeft de politie de bevolking om hulp gevraagd.

Het hangt ervan af waarom ze hem zoeken. En als dat erbij zou staan?

Zou je soms een andere reden kunnen bedenken dan dat de samenleving, ook jij, tegen hem beschermd moet worden? Het is in je eigen belang dat hij gevangengenomen wordt.

Waarom vraag je dat, waarom kijk je me zo aan?